

РЕШЕНИЕ

№ 7062

гр. София, 17.04.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 166 СЪСТАВ, в публично заседание на деветнадесети март през две хиляди двадесет и четвърта година в следния състав:

Председател: **ДЕСИСЛАВА АЛ. АЛЕКСИЕВА**

при участието на секретаря **МИРЕЛА Т. МИЛКОВА**
като разгледа докладваното от **ДЕСИСЛАВА АЛ. АЛЕКСИЕВА** Гражданско дело № 20231110122617 по описа за 2023 година

Производството е по реда на чл. 124, ал. 1, вр. чл. 235 ГПК.

Предявени са от ищеца **М. Б. Х.** срещу ответника /фирма/ обективно съединени иски с правна квалификация по чл. 26, ал. 1, предл. 2 и предл. 3 от ЗЗД и чл. 55, ал.1, предл. I ЗЗД за прогласяване нищожност на Договор за предоставяне на поръчителство № *****, сключен между **М. Б. Х.** и /фирма/ поради заобикаляне на закона, евентуално поради противоречие с добрите нрави, и за осъждане на ответника да заплати сумата от 50 лв., част от претенция в пълен размер от общо 700 лв., представляваща недължимо платена сума по нищожен Договор за предоставяне на поръчителство № *****, ведно със законната лихва от датата на исковата молба – 27.04.2023 г., до окончателното изплащане на сумата. С молба от 05.02.2024 г., ищецът е направил искане за изменение на иска чрез увеличаване на размера му от 50 лева на 379,50 лева, което е допуснато с протоколно определение от 19.03.2024 г.

Ищецът **М. Б. Х.** излага твърдения, че е сключил Договор за паричен заем № ***** с /фирма/, по силата на който последният, в качеството си на кредитодател, отпуснал сумата от 1500 лв. в полза на ищеца и кредитополучател по кредита. Сочи, че в чл. 4 от Договора било уговорено предоставяне на обезпечение – две физически лица поръчители, които да отговарят на конкретни изискуеми от кредитора условия, или банкова гаранция, в полза на кредитора. Поддържа, че при сключване на договора за кредит ищецът сключил и договор за предоставяне на гаранция № *****, съгласно който ответникът поело задължението да обезпечи изпълнението по договора за паричен заем от страна на ищеца. Обезпечението се изразявало в

наличие на парични средства и готовност за изплащане на задълженията на кредитополучателя, като ищецът заплатил възнаграждение, които били разсрочени за плащане заедно с месечната погасителна вноска по кредита. Ищецът следвало да заплаща дължимите парични суми на кредитодателя, който бил упълномощен от ответника да събира в негова полза възнаграждението му по договора за предоставяне на поръчителство. Посочва се, че ищецът погасил изцяло сумата по кредита. Твърди, че договорът за кредит е недействителен на осн. чл. 22 ЗПК поради нарушение на чл. 10, ал. 1, чл. 11, ал. 1, т. 7 – т. 12 и т. 20 и чл. 12, ал. 1, т. 7 – 9 ЗПК. Поддържа, че действителността на договорът за поръчителство е предпоставена от валидно съществуване на главното правоотношение по договор за кредит или отделни негови клаузи, сред които и тази на чл. 4. Поддържа нищожност на клаузите за възнаграждение за поръчителство, тъй като същата целяла заобикаляне на закона. Твърди, че с възнаграждението по договора за поръчителство се целяло едно допълнително оскъпяване по кредита. С уговорката за заплащане на допълнителна сума по него се заобикаляла забраната на чл. 19, ал. 4 ЗПК, поради факта, че се касаело за разход по договора за кредит и същият следвало да се счита включен към ГПР. Посочва, че невключването на възнаграждението в ГПР на кредита е в нарушение с добрите нрави и влече недействителност на целия договор за кредит. Сочи се, че кредитодателят и поръчителят са свързани лица, като в случая чрез плащането на възнаграждение за предоставено обезпечение се осигурява разпределянето на печалба в полза на едноличния собственик на ответника в лицето на дружеството, отпуснало кредита. По този начин се прикривало едно допълнително възнаграждение по договора за кредит, което било изначално ясно, но не било включено в ГПР. Твърди, че договорът за поръчителство е недействителен, тъй като не се предоставя реална услуга, и същият е сключен в противоречие с добрите нрави и цели заобикаляне на закона /чл. 19, ал. 4 ЗПК/. Моли за уважаване на предявените искове. Претендира присъждане на разноски.

В срока по чл. 131 ГПК ответникът /фирма/ депозира отговор на исковата молба, чрез юрк. М. К., като оспорва иска като неоснователен. Оспорва евентуалната недействителност на договора за потребителски кредит да има отражение върху действителността на договора за предоставено обезпечение. Счита, че последиците от неспазването на правните норми на ЗПК са неотнормисими към договора за предоставяне на обезпечение, тъй като последният е извън приложното поле на ЗПК. Посочва, че ответникът не е страна по договора за паричен заем. Оспорва наличието на правен интерес и за завеждане на установителния иск за обявяване нищожността на процесния договор за паричен заем. Твърди, че разглеждането на твърденията за недействителност на договора за паричен заем не се включва в предмета на делото, с оглед което евентуалното произнасяне по него ще бъде произнасяне по свръхпетитум. Поддържа, че процесният договор за поръчителство отговаря за законовите изисквания за действителност. Твърди, че предоставя гаранционни сделки по занятие, като обезпечава изпълнението по договори за кредит срещу възнаграждение. Сочи, че възнаграждението по договора за

предоставяне на поръчителство е насрещна престация срещу предоставената услуга по обезпечение на кредита. Оспорва сключеният между страните договор да противоречи на добрите нрави, нито на принципа за справедливост и еквивалентност на престациите, респективно на принципа за добросъвестност. Моли за отхвърляне на исковете.

Съдът, като съобрази доводите на страните и събраните по делото доказателства, поотделно и в тяхната съвкупност, съгласно правилата на чл. 235, ал. 2 ГПК, намира за установено следното от фактическа страна:

По делото не се спори, а и от представения договор за паричен заем № *****/19.05.2022 г. е видно, че между ищеца М. Б. Х., в качеството на заемател, и /фирма/, в качеството му на заемотател, е бил сключен договор за потребителски кредит, по силата на който /фирма/ е предоставило на потребителя сумата в размер на 1500 лева, която ищецът се е задължил да върне на равни вноски в размер 128,70 лв. всяка, заедно с възнаградителна лихва при фиксиран годишен лихвен процент в размер 40% и годишен процент на разходите, посочен в договора в размер на 48,24 %. В чл. 4 от договора е уговорено, че заемателят се задължава в срок до три дни, считано от датата на сключване на процесния договор да предостави на заемотателя обезпечение в една от следните форми: 1) двама поръчители, всеки от който да отговаря на следните условия: нетният размер на осигурителния му доход да е в размер над 1000 лева; да работи на безсрочен трудов договор; да не е заемател или поръчител по друг договор за паричен заем, сключен с /фирма/; да няма задължения към други банкови и финансови институции или ако има – кредитната му история една година назад да е със статус не по-лош от „Редовен“; да няма неплатени осигуровки за последните 2 години; 2) банкова гаранция с бенефициер – заемотателя, за сумата от 1930,50 лв. със срок на валидност – 30 дни след крайния срок за плащане на задълженията по договора; 3) одобрено от заемотателя дружество - гарант, което предоставя гаранционни сделки.

Безспорно е също така, че на 19.05.2022 г. между М. Б. Х., в качеството му на потребител, и /фирма/, в качеството му на гарант, е бил сключен договор за предоставяне на гаранция, по силата на който гарантът се задължил да издаде гаранция за плащане в полза на /фирма/, с наредител-потребителят, с цел гарантиране изпълнението на всички задължения на потребителя, възникнали съгласно договора за паричен заем, както и за всички последици от неизпълнението на задълженията на потребителя по договора за паричен заем, за сума, покриваща, както следва: задължение за връщане на заемната сума в размер на 1500 лева; задължение за плащане на възнаградителна лихва; задължение за плащане на законна лихва за забава в случай на забава на плащането на разходи за събиране на вземането, съдебни разноси и адвокатски хонорари. Предвидено е, че договорът влиза в сила, в случай че потребителят не изпълни задължението си по чл. 4, т. 1 или т. 2 от договора за паричен заем в указания срок да предостави обезпечение – поръчителство по две физически лица или банкова гаранция. Съгласно чл. 3, ал. 1 от договора за предоставяне на гаранция за поемане на описаните задължения, потребителят дължи възнаграждение на гаранта в размер на

379,50 лв., платимо разсрочено на вноски, всяка от които в размер на 25,30 лв., като съгласно чл. 3, ал. 2 потребителят заплаща възнаграждението по начините, установени в договора за паричен заем, за плащане на задълженията на потребителя по договора за паричен заем. Съгласно чл. 3, ал. 3 от договора за предоставяне на гаранция, /фирма/ е овластено да приема вместо гаранта изпълнение на задължението на потребителя за плащане на възнаграждение по договора. Съгласно представения по делото погасителен план по договора за паричен заем № ***** от 19.05.2022 г., общият размер на седмичната вноска, дължима от потребителя, възлиза на сумата от 128,70 лв., в която е включена и сумата в размер на 25,30 лв., представляваща възнаграждение за предоставяне на гаранция.

Съгласно представените справки за извършени плащания по договора за кредит и договора за гаранция, както и приетото по делото заключение на ССЧЕ, което съдът възприема като компетентно, обективно и безпристрастно се установява, че кредитът е погасен окончателно след 188 дни, т.е. на 22.11.2022 г. С постъпилите плащания по договора в общо размер на 2142,76 лева са погасени главница в размер на 1500 лева, възнаградителна лихва в размер на 263,26 лева, възнаграждение за гаранция/поръчителство в размер на 379,50 лева. Платената лихва общо в размер на 263,26 лева, преизчислена към годишна база е в размер на 511,12 лева. Платеното възнаграждение за гаранция е общо в размер на 379,50 лв., преизчислено към годишна база е в размер на 736,79 лева общо платените разходи, преизчислени към 365 дни са 1247,91 лева. ГПР е в размер на 83,19 %.

При така установената фактическа обстановка, съдът приема от правна страна следното:

Съгласно разрешенията, дадени с Тълкувателно решение по тълк.д.№ 1/2020 г., ВКС, ОСГТК, принципът на диспозитивното начало се проявява в пълнота при предявяване на иск по реда на чл.124 ал.1 ГПК за прогласяване нищожност на правна сделка или на отделни клаузи от нея. Когато е сезиран с такъв иск, съдът е обвързан да се произнесе само по посочения в исковата молба порок на сделката и не следи служебно за пороци на сделката, в т.ч. и когато страна по същата е потребител. Следва също така да се посочи, че когато са предявени иски за недействителност на сделка, начинът на съединяването на исковите не зависи от волята на ищеца и съдът не е обвързан от начина, по който ищецът е заявил, че съединява предявените иски. Каквато и поредност и каквото и съотношение да е посочил ищецът, всички иски са предявени в условията на евентуалност, тъй като никоя сделка не може да бъде нищожна на повече от едно основание, нито е възможно едновременно тя да е нищожна и да подлежи на унищожение, и наред с това да съществува някаква форма на относителна или висяща недействителност. Във всички случаи съдът е длъжен да разгледа първо основанията на нищожност, подредени според тежестта на порока: от най-тежкия – противоречие на закона или заобикалянето му, през по-леките – липса на основание, липса на съгласие, привидност, невъзможен предмет, противоречие на морала или липса на форма. /Така решение № 2 от 22.04.2020 г. на ВКС по гр. д. № 1153/2019 г., IV г. о., ГК и др./ Следователно

и с оглед заявените с исковата молба основания за нищожност на процесния договор за предоставяне на гаранция съдът приема, че следва първо да разгледа иска на заявеното главно основание – нищожност поради заобикаляне със същия на императивното изискване на чл. 19, ал. 4 ЗПК.

Публично известен е фактът, доколкото това обстоятелство е обявено по партидата на ответното търговско дружество в ТРРЮЛНЦ, че едноличен собственик на капитала на ответника е /фирма/. Следователно страната по договора за гаранция е дъщерно дружество на кредитодателя по договора за кредит, с оглед което и съдът приема, че между двете дружества е налице положение на контрол и свързаност по см. на ТЗ. Съдът съобрази също така, че двата договора – договорът за кредит и този за предоставяне на гаранция са сключени в един и същ ден, че отделни разпоредби от същите препращат един към друг, че дължимите в полза на търговците престации са обединени в общ погасителен план, имат едни и същи падежи и макар формално кредитор на вземането, представляващо възнаграждение на гаранта за предоставеното по договора за кредит обезпечение, да се явява ответникът, то кредитодателят е овластен да получава плащането по този договор, дължимо от потребителя, заедно с анюитетните вноски по договора за кредит. Несъмнено ищецът има качество на потребител и по двата договора. Макар от страна на ответника да се поддържа, че сключеният между страните в производството договор попада извън правния режим на този закон, съдът приема, че се касае за главно и акцесорно правоотношения, които следва да бъдат разглеждани съвкупно по изложените по-напред съображения. Възнаграждението, което потребителят се е задължил да заплаща на гаранта, е свързано с договора за кредит, доколкото предмет на процесния договор е именно поемане от страна на гаранта на задължение да обезпечи поетите от кредитополучателя към кредитора задължения по договора за кредит. Поради тази причина преценката относно действителността на процесния договор за предоставяне на гаранция следва да се извърши както в съответствие с общите правила на ЗЗД, така и с нормите на ЗПК, приложими към договора за кредит, изпълнението на задълженията по който гарантът обезпечава. В тази връзка и в отговор на наведените с отговора на исковата молба доводи следва да се подчертае, че страните по едно съглашение са свободни да определят свободно съдържанието на договора, но са ограничени от разпоредбата на чл. 9 ЗЗД в две насоки: съдържанието на договора не може да противоречи на повелителни норми на закона и на добрите нрави. В случая от съвкупната преценка на събраните по делото доказателства и разглеждайки в тяхната взаимовръзка уговорките между страните, закрепени в съдържанието на двата договора, не може да се приеме, че същите удовлетворяват изискванията, поставени от ЗПК, имащи за цел да осигурят защита на потребителя по договорите за кредит, по които е страна. Съгласно чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК договорът за потребителски кредит се изготвя на разбираем език и съдържа годишния процент на разходите по кредита и общата сума, дължима от потребителя, изчислени към момента на сключване на договора за кредит, като се посочат взетите предвид допускания, използвани при изчисляване на годишния процент на разходите по определения в приложение № 1 начин.

Съгласно чл. 19, ал. 1 ЗПК годишният процент на разходите по кредита изразява общите разходи по кредита за потребителя, настоящи или бъдещи (лихви, други преки или косвени разходи, комисиони, възнаграждения от всякакъв вид, в т. ч. тези, дължими на посредниците за сключване на договора), изразени като годишен процент от общия размер на предоставения кредит. В процесния договор за потребителски кредит е посочен процент на ГПР 48,24 %, т. е. формално е изпълнено изискването на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК. Този размер не надвишава максималния по чл. 19, ал. 4 ЗПК. Този размер обаче не отразява действителният такъв, тъй като не включва част от разходите за кредита, а именно - възнаграждението по договора за предоставяне на гаранция, сключен от потребителя с /фирма/, което по мнение на настоящия състав на съда се включва в общите разходи по кредита по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на ЗПК, независимо че страна по правоотношението се явява търговско дружество, което формално и юридически е самостоятелен правен субект. По силата на § 1, т. 1 от ДР на ЗПК "Общ разход по кредита за потребителя" са всички разходи по кредита, включително лихви, комисиони, такси, възнаграждение за кредитни посредници и всички други видове разходи, пряко свързани с договора за потребителски кредит, които са известни на кредитора и които потребителят трябва да заплати, включително разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, и по-специално застрахователните премии в случаите, когато сключването на договора за услуга е задължително условие за получаване на кредита, или в случаите, когато предоставянето на кредита е в резултат на прилагането на търговски клаузи и условия. В тази връзка възнаграждението, дължимо в полза на гаранта, е разход, свързан с предмета на договора за потребителски кредит, доколкото касае обезпечение на вземанията по договора. От анализа на клаузите относно обезпечението на кредита става ясно, че за да бъде потребителят одобрен за отпускането му, следва да сключи още и договор за предоставяне на гаранция с посочено от кредитора юридическо лице - гарант. Начинът, по който е предвидено да се отпуска кредитът - възможните предвидени обезпечения в клаузата на чл. 4 от договора за кредит, създава значително неравновесие в правата по съглашението между потребителя и търговеца. Тези уговорки на практика лишават длъжника от избор и възможност за индивидуално договаряне. Прави впечатление, че също така задължението на потребителя да осигури на кредитора обезпечение е изпълнимо след сключването на договора за кредит, но фактически договорите с потребителя са сключени едновременно. Безспорно кредитополучателят е икономически по-слабата страна по правоотношението, за когото практически липсва каквато и да било свобода да договаря условията, при които да му се предостави гаранция от одобрено от кредитодателя лице. Всичко това сочи, че целта на договора за гаранция е да създаде за потребителя задължение за допълнително плащане в полза на кредитора, което де факто се явява за потребителя разход, пряко свързано с кредита - допълнително възнаграждение, дължимо наред и едновременно с погасителните вноски по кредита, формално извън договорната лихва и все на кредитодателя, който е овластен да получава и двете плащания. Последното

несъмнено води до съществено и необосновано оскъпяване на кредита и обременяване на разходите по същия, които се възлагат в тежест на потребителя. В аспекта на изложеното следва да се приеме, че с позволени от закона средства - създаване от кредитодателя по договора за кредит на негово собствено дружество, което да генерира печалба от възнаграждения по договори за гаранция в полза на собственика му за задължения на клиенти на този собственик, се постига заобикалянето на изискванията на чл. 19 ЗПК. Заобикаля се и ограничението на чл. 10а, ал. 2 ЗПК чрез въвеждане на допълнителни плащания, чиято дължимост де факто е изцяло свързана с усвояването и управлението на кредита. Предвид изложените съображения е налице заобикаляне на закона – чл. 10, ал. 2 и чл. 19, ал. 4 ЗПК.

В частност общото задължение на ищеца е съответно на вписаните в погасителния план – неразделна част от договора за кредит, сборни плащания, в които е включено задължението за заплащане на възнаграждение на гаранта, което обаче не е отразено като разход при формирането на оповестения с договора за кредит ГПР – 48,24 %, въпреки че е включено в общия дълг съгласно обединения погасителен план. Този начин на оповестяване на разходите не е съответен на изискването на чл. 19, ал. 1 ЗПК. При отчитането на възнаграждението за предоставяне на гаранция като разход, неразривно свързан с договора за кредит, то действителният ГПР е в размер на 83,19 % по данни от ССЧЕ, т.е. със значително по-висок размер над императивно регламентирания такъв в чл. 19, ал. 4 ЗПК. С оглед на изложеното дотук, съдът приема, че договорът за предоставяне на гаранция е нищожен, поради заобикаляне на императивни норми на закона - с привидно позволени от закона средства се постига забранен резултат - сумата, която се претендира по процесния договор за поръчителство него не е включена в ГПР, посочен в договора за кредит, като при включване на възнаграждението по същия, действителният ГПР по договора за кредит надхвърля поставеното в чл. 19, ал. 4 ЗПК ограничение. Предвид всичко изложено следва да се обоснове извода, че предявеният иск е основателен и доказан изцяло на главното заявено основание – нищожност на договора поради заобикаляне посредством същия на императивни норми на закона - чл. 19, ал. 4 и чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК. С оглед уважаването на главния иск, съдът намира, че не се е сбъднало процесуалното условие за разглеждане на иска, предявен в условията на евентуалност, поради което не дължи произнасяне по същия.

По отношение иска по чл. 55, ал.1, пр. 1 ЗЗД:

С оглед изводите, до които съдът достига, следва да бъде уважен и предявения иск по чл. 55, ал.1, пр.1 ЗЗД, доколкото потребителят не дължи на кредитора възнаграждение по нищожен договор, а в производството е установено, че е заплатил сумата от 379,50 лева, поради което искът следва да бъде уважен в пълен размер.

По разноските:

С оглед изхода на спора разноските се дължат на ищеца на основание чл. 78, ал.1 от ГПК. Същите се състоят в държавна такса в размер от 100 лева. Претендирано е от адв. М. адвокатско възнаграждение на основание чл. 38,

ал. 1, т. 2 ЗАдв. В този случай нарочно доказване на предпоставките за предоставяне на безплатна адвокатска помощ в основното производство по делото не е необходимо да се провежда /виж определение № 515/02.10.2015 г. по ч. т. д. № 2340/2015 г. на I т. о. на ВКС/. Изявленията за наличие на конкретно основание за оказване на безплатна помощ по чл. 38, ал. 1 ЗА обвързват съда и той не дължи проверка за съществуването на конкретната хипотеза. По делото са предявени обективно кумулативно съединени искове по чл. 26, ал.1 ЗЗД и иск по чл. 55, ал. 1 ЗЗД. Разпоредбата на чл. 2, ал. 5 от Наредбата има значение, когато е уговорено и заплатено възнаграждение по всеки отделен иск, но не и когато адвокатското възнаграждение се определя в минимален размер от съда по реда на чл. 38, ал. 2 Закона за адвокатурата. Разпоредбата на чл. 7, ал. 2 от Наредба № 1 от 09.07.2004 г. и на чл. 72, ал. 1 ГПК използват понятието "интерес". В случая са предявени кумулативно съединени иска, но те са в защита на един интерес и възнаграждението следва да се определи по реда на чл. 7, ал. 2, т. 2 от Наредба № 1 от 09.07.2004 г. Ето защо, на оказалия безплатна правна помощ адвокат следва да се присъди възнаграждение в размер на 400 лв. по чл. 7, ал. 2, т. 2 от НМРАВ.

РЕШИ:

ПРОГЛАСЯВА по предявения от М. Б. Х., ЕГН *****, с адрес: /адрес/, срещу /фирма/, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление: /адрес/, иск с правно основание чл. 26, ал. 1, пр. 2 ЗЗД, вр. чл. 19, ал. 4, вр. чл. 22 ЗПК нищожността на договор за предоставяне на гаранция № ***** от 19.05.2022 г., сключен между М. Б. Х. и /фирма/, поради заобикаляне на закона.

ОСЪЖДА /фирма/, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление: /адрес/ да заплати на основание чл.55 ал.1 пр. 1 ЗЗД на М. Б. Х., ЕГН *****, с адрес: /адрес/ сумата от 379,50 лева (триста седемдесет и девет лева и 50 стотинки), ведно със законната лихва от 28.04.2023г. върху сумата от 50 лева и от 05.02.2024 г. върху увеличения размер на главницата от 50 лева на 379,50 лева до окончателното плащане, представляваща заплатена без основание сума по нищожен договор за предоставяне на гаранция № ***** от 19.05.2022 г., сключен между М. Б. Х. и /фирма/.

ОСЪЖДА /фирма/, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление: /адрес/, да заплати на М. Б. Х., ЕГН *****, с адрес: /адрес/ на основание чл. 78, ал. 1 ГПК сумата от 100 лева – разноси в производството пред СРС.

ОСЪЖДА /фирма/, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление: /адрес/, да заплати на еднолично адвокатско дружество *****, БУЛСТАТ *****, с адрес: /адрес/ на основание чл. 38, ал. 2, вр. ал. 1, т. 2 ЗАдв. сумата от 400 лева, представляваща адвокатско възнаграждение за предоставена на М. Б. Х. безплатна правна помощ в производството пред СРС.

Решението може да бъде обжалвано пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____